

„FLUXURILE” ȘI „REFLUXURILE” DISCIPLINII LOGICA DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL MOLDAV

Valeriu PARNOVEL

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

L'article proposé prête attention à l'instabilité historique de la logique comme science devenue traditionnelle dans le processus de l'instruction moldave. Il c'est nécessaire de plaider pour une tout autre tradition opposée, novatrice dans la logique du type qu'on pratique déjà dans les pays développés.

Aderarea Moldovei la Procesul de la Bologna urmărește scopul de a perfecționa învățământul în general și cel universitar în special, de a-l apropia de standardele europene. Tendința respectivă a dus la revizuirea planurilor existente de învățământ pentru a le concorda cu standardele europene corespunzătoare, dar în rezultat dispunem deja și de o consecință negativă, de o îndepărtare de la ele. Cu regret putem constata faptul că, în rezultatul transformărilor sus-numite din învățământul universitar și – ca efect – și din cel preuniversitar a precipitat cursul de logică generală.

Reducerea lui din procesul de studiu este efectuată în mod „delicat”, indirect. Planul ministerial nu a refuzat ca atare cursul de logică, ci i-a atribuit un statut opțional, l-a pus în dependență de interesele corporative ale decanatelor, fapt care, în mod automat, a suprimat disciplina consemnată din învățământ. Atitudinea respectivă față de logică este motivată prin deficitul de ore pentru obiectele de specialitate, deficit apărut recent în urma revizuirii planurilor de învățământ superior și prin lipsa cursului menționat în standardele europene corespunzătoare. Și totuși, atitudinea respectivă, ce practic înseamnă excluderea deplină a logicii din învățământul public, nu poate fi justificată prin motivele sus-numite. Metamorfoza respectivă a logicii nu este o abatere întâmplătoare, un rezultat al deficitului de ore sau altor circumstanțe obiective, ci o *atitudine devenită deja tradițională*, care ilustrează calvarul de lungă durată a promovării cursului de logică în Moldova.

Mai mult de un mileniu, Europa Occidentală cultivă o atitudine grijulie față de logică, considerând-o un obiect de studiu primordial, obligatoriu, fundamental pentru învățământul preuniversitar și cel universitar și numai pentru un număr restrâns de țări din Europa Orientală logica rămâne un obiect al unor jocuri politice și administrative. Astfel, instaurarea epocii comuniste în Rusia a dus, printre altele, la excluderea disciplinei respective din învățământul mediu și superior. Abia la sfârșitul anilor '40 ai secolului al XX-lea se editează primele manuale de logică, însă de acest privilegiu intelectual se bucură un număr restrâns de facultăți: drept, filologie, filosofie. Restabilirea deplină a logicii în învățământul public devine posibilă odată cu prăbușirea comunismului.

Această sinusoidă istorică o repetă parțial și învățământul din Moldova. Doar perioada anilor 1918-1940 reprezintă o excepție, când logica continuă să dețină locul didactic cuvenit, după care urmează epoca și atitudinea descrisă anterior.

Anii '90 pun începutul unei atitudini noi, europene, față de promovarea cursului de logică. El este inclus în procesul de studii la majoritatea facultăților, este introdus în licee, dar către anul 2007 iarăși revine faza „refluxului”. Apropo, dispariția repetată a cursului de logică a coincis cronologic cu declararea de către UNESCO al anului 2008 drept an al lui D. Cantemir, printre altele și autorul primului manual de logică din Moldova. Astfel, o continuare mai ingenioasă a năzuințelor savantului moldav cu renume european nici nu a mai putut fi inventată.

Dispariția cursului de logică de pe tărâmul didactic universitar, precum și cel preuniversitar provoacă actualmente doar nedumerire. Lipsa logicii pentru epoca comunistă era firească. Învățământul politizat și ideologizat profund, instituit în conformitate cu viziunile Proletcultismului, adică în genul respingerii aproape a întregii moșteniri culturale a trecutului, concepea disciplina menționată ca un artefact intelectual „pur burghez”, dar străin tineretului studios al epocii proletare (comuniste). Excluderea cursului de logică din învățământul public actualmente poate fi concepută doar ca un „bun plac” administrativ, firesc, bazat și pe o tradiție similară. Și într-adevăr, trecutul sovietic a fundat tradiția și ne-a înzestrat cu o atitudine ambiguă, inconsecventă față de promovarea logicii, tradiție care, în anumite condiții se *autoreproduce* periodic. Că această atitudine este

deja o tradiție caracteristică tuturor se observă și în faptul, că comunitatea academică contemplează pasiv aceste „fluxuri” și „refluxuri” ale logicii din învățământul public, știind, totodată, prea bine despre consecințele deplorabile ale unor predispoziții și administrări ale disciplinei consemnate.

Consecințele unei astfel de tradiții, impusă de trecutul sovietic și îmbinată astăzi cu o administrare, ce vag prevede ziua de mâine, sunt deplorabile – întreg sistemul de învățământ, tineretul studios al Moldovei din nou a fost lipsit de *Fundamentul și Organonul milenar* de dezvoltare intelectuală, multiplu aplicat și verificat în Europa Occidentală. Ca ilustrație la cele sus-menționate vor fi folosite „modele” de studiu practicate în Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți, dar care reflectă o situație comună pentru învățământul superior republican în întregime. Spre exemplu, studenții facultății de Pedagogie, Psihologie și Asistență Socială ani la rând studiază problemele ce țin de educarea capacităților intelectuale la copii și maturi, fără a ști în mod sigur lucruri elementare, din cursul logicii generale, despre cerințele de bază ale ei, operațiuni intelectuale (logice), tipuri de raționament, erori tipice etc. Pentru studenții-filologi, care studiază profund cultura limbajului, logica rămâne un fenomen străin învățării literaturii și, îndeosebi, lingvisticii. Iar viitorul economist, manager, om de afaceri, pentru care comunicarea cu oamenii constituie cel mai amplu spațiu de activitate și necesită cunoștințe teoretice profunde din logica generală, este lipsit de ea și, probabil, se va conduce în activitatea sa profesională de o logică la nivel intuitiv sau cotidian. În fine, cu regret poate fi constatat faptul că promovarea logicii se transformă, ca și pe vremurile sovietice, într-un privilegiu intelectual. Astfel, de el se bucură doar facultatea de Drept, catedrele Matematică și Informatică, unde obiectul în cauză se promovează cu titlul de logică matematică și logică juridică.

În cele din urmă, societatea va obține un absolvent al profilului umanistic cu „studii universitare”, dar care n-are cunoștințe elementare de logică, deoarece în cadrul *Alma Mater* nici nu a auzit de ea. Practic același lucru se repetă și în liceu. Dacă până în anul 2007 cursul de logică era predat în puține licee, după 2007 obiectul în cauză dispare definitiv și din învățământul consemnat, situație incomparabilă cu liceele din România. Cauza acestei situații deplorabile este banală – indiferența ministerului de resort, lipsa unei concepții naționale univoce și a unei politici ferme față de promovarea cursului de logică. Continuarea politicii desemnate va avea un final ușor de prevăzut – deznădăcinarea din învățământul moldovenesc a disciplinei în cauză, cu atâta greu înfiripat pe tărâmul moldav. Firește, pentru „fluxul” următor al logicii va fi necesar, probabil, de a repeta practica anilor '80, când unele instituții de învățământ superior chișinăuene au trimis reprezentanții săi în centrele culturale mari pentru a se familiariza cu logica sau, cum s-a procedat în fostul Institut Pedagogic de Stat „A. Russo” din Bălți, pentru a „importa” profesori de logică. Într-adevăr, administrarea nominalizată nu exclude faptul că disciplina respectivă cu timpul va deveni pentru Moldova un „articol de import” cum sunt petrolul, cărbunele, metalul etc.

Aderarea Moldovei la Procesul de la Bologna vizează chestiunea privitor la promovarea logicii în mod categoric – are nevoie învățământul moldav de disciplina consemnată sau nu? Dacă admitem un răspuns afirmativ, apoi din punctul de vedere al articolului respectiv trebuie de recunoscut faptul că decizia de a atribui cursului de logică un statut opțional este nereușită, neadecvată, iar concordanța atinsă a planurilor de învățământ superior din Moldova cu planurile similare din Europa poate fi denumită mecanică și formală. Evaluarea respectivă a acestei concordanțe reiese din faptul că ea este bazată pe lipsa, în planurile europene de învățământ, a cursurilor de logică și totodată nu ține seama de deosebirea tradiției din care rezultăm.

În aparență standardele universitare europene pot fi lipsite nemijlocit de cursurile de logică generală, dar în realitate ele sunt compensate cu diverse forme aplicative, adoptate la necesitățile specialităților de profil și de o pregătire preuniversitară satisfăcătoare. Exemplul cu logica matematică sau cea juridică reflectă o atitudine corectă față de logică în genere: ea nu trebuie ignorată sau exclusă. Admiterea cursului general de logică trebuie îmbinată cu cerința paralelă de a-l adopta la necesitățile specialităților de profil. Calea mondială de dezvoltare o constituie aprofundarea și specializarea logicii și nu respingerea sau ignorarea ei. Într-o epocă cu un exces informațional, învățământul trebuie orientat nu spre o suprasaturare informațională, ci dimpotrivă, spre elaborarea unor strategii care ar ușura și perfecționa prelucrarea și selectarea informației. În cazul dat, logica joacă un rol important. Prin urmare, practica administrării logicii descrisă anterior este lipsită de perspectivă, deoarece lipsește învățământul superior de o componentă primordială, fundamentală care este practică la scara mondială, transformă instituțiile de învățământ, abia declarate universități, în *truse de cursuri de specialități*.

Refuzul pentru promovarea logicii, condiționat de politica evazivă, nefermă a Ministerului Educației, nu poate fi acceptat și trecut cu vederea, deoarece reprezintă o cale eronată de dezvoltare, un impas. Însăși renunțarea la promovarea logicii nu poate fi îndreptățită cu nimic: nici cu deficitul de ore, nici cu lipsa obiectului în cauză în cadrul standardelor universitare europene, nici cu aderarea Moldovei la Procesul de la Bologna. Refuzul de promovare a logicii presupune consecințe grave și adânci: a prelungi tradiția de instabilitate istoricească a locului ei în învățământul moldav, a o face inaccesibilă în proporții mari, presupune a impune întregul învățământ public, însăși știința la o *autodezicere de Fundamentul și Organonul său milenar*. Deci, decizia de a transfera logica în rangul disciplinelor opționale în principiu nu poate fi acceptată și îndreptățită.

Astfel de decizii par a corespunde formal standardelor universitare occidentale, dar în realitate ne îndepărtează esențial de ele. Învățământul public fără cursurile de logică înseamnă a înălța clădirea educației fără a-i făuri fundamentul, a o lipsi de mijlocul milenar de verificare. Refuzul la logică poate însemna doar încurajarea sofisticii. Desigur, dacă nu se încurajează, nu se susține logica – prosperă sofistica. Deci, calea adevărului rămâne unică – de a găsi modalități și de a examina decizia neadecvată. Mai mult decât atât, este necesară o intervenție a Ministerului Educației și Tineretului cu o decizie fermă, univocă și obligatorie pentru toți, o decizie care ar pune capăt acestui cadrul nesfârșit de „fluxuri” și „refluxuri” ale disciplinei logica și care ar asigura *în rădăcinarea definitivă a promovării ei ca tradiție* a învățământului moldav.

Prezentat la 30.09.2010